

VALIDACE VYBRANÝCH OŠETŘOVATELSKÝCH INTERVENČÍ V RÁMCI KURRIKULA SESTER/OBLAST VÝŽIVY A HYDRATACE

VALIDATION OF SELECTED INTERVENTIONS IN NURSING WITHIN THE
CURRICULUM OF NURSES/AREA OF NUTRITION AND HYDRATION

**Doc. PhDr. Alexandra Archalousová, PhD.¹; PhDr. Jiří Frei, Ph.D.²;
PhDr. Jozefina Mesárošová, PhD.¹**

¹) Katedra ošetřovatelství, Fakulta sociálních věd a zdravotnictví,
Univerzita Konstantina Filozofa v Nitře

²) Fakulta zdravotnických studií, Západočeská univerzita v Plzni

Abstrakt

Úvod: Klinická rozhodnutí v rámci své profese, praxe, vzdělání, administrace procesů kritického myšlení s využitím systémů podpory postupů klinického závěru patří k činnostem sester. Klasifikační systémy NIC, NOC, NANDA International mají svoji roli při zlepšování kvality péče založené na důkazech, bezpečnosti péče o klienty/pacienty a výrazně napomáhají profesionálnímu postupu při rozhodování. Zůstávají hlavní základnou znalostí pro ošetřovatelské profesionály (Brokelová, NANDA, 2015).

Cíl: Cílem výzkumné studie bylo validovat ošetřovatelské intervence sestrami/expertkami, které splňují Fehringova kritéria experta. Zjistit,

keré ošetřovatelské intervence expertky považují za významné, tedy hlavní a vedlejší, a keré za nevýznamné.

Metody a výsledky: Měřící nástroj vycházel z Fehringova modelu validity diagnostického obsahu DCV – *Diagnostic Content Validity Model* (Fehring, 1987). Ke každé položce (ošetřovatelské intervenci) byla přiřazena významnost na Likertově škále od 1 do 5 (1 – žádná významnost, 2 – malá významnost, 3 – střední významnost, 4 – velká významnost, 5 - nejvyšší významnost). Hodnoceno bylo celkem 9 položek/ošetřovatelských intervencí (k nim přiřazena 1falešná, celkem 10) oblasti Výživa a hydratace Modulu základní intervencí kurrikula pro přípravu sester bakalářského studijního programu Ošetřovatelství. Výzkumný soubor tvořilo 482 expertek (ve 4 podsouborech), z původních 500 slovenských a českých sester, keré splňovaly Fehringova kritéria modifikovaná pro Českou a Slovenskou republiku.

Výsledky: Za hlavní významné ošetřovatelské intervence sestry/expertky považují 8 intervencí (0.88 - 0.76). Za vedlejší expertky považují 1 intervenci (0.73). Za nevýznamné/vyřazené nepovažují položky v rozmezí VS (váženého skóre) 0.48 – 0.15 žádné.

Závěr: Z celkového počtu 9 ošetřovatelských intervencí slovenské a české sestry/expertky považují za významné všechny položky v počtu 9 (tj. 8 hlavních a 1 vedlejší) ošetřovatelských intervencí. Za nevýznamné/vyřazené neoznačily žádnou z validovaných ošetřovatelských intervencí v oblasti Výživa a hydratace Modulu základních intervencí pro kurrikulum sester.

Klíčová slova: Validace. Intervence. Výživa a hydratace. Model DCV. Kurrikulum.

Abstract

Introduction: The nurse conducts clinical decisions within his/her profession, practice, education, administration of critical thinking processes by using clinical decision support systems. The NIC, NOC, NANDA International Classification Systems play a significant role in improving evidence-based care, patient care, and also greatly help professional decision-makers. They remain the main knowledge base for nursing professionals (Brokelová, NANDA, 2015).

Objective: The aim of the research study was to validate nursing interventions by nurses/experts who had met Fehring's expert criteria. To find out which nursing interventions the experts consider as important, that are the main and secondary ones, and which are considered as insignificant.

Methods and Results: The measuring tool was based on the Fehring Diagnostic Content Validity Model (Fehring, 1987). Each item (nursing intervention) was assigned a significance on the Likert scale from 1 to 5 (1 - no significance, 2 - minor significance, 3 - medium significance, 4 - great significance, 5 - highest significance). A total of 9 items/nursing interventions (to be assigned 1fake, altogether 10) of the nutrition and hydration of the module by basic intervention of the curriculum for the preparation of nurses of the bachelor study program Nursing. The research team consisted of 482 experts (in 4

subsets), from the original 500 Slovak and Czech nurses who met Fehring's criteria modified for the Czech Republic and Slovak Republic. Nurses/experts consider the main nursing intervention - 8 interventions (0.88- 0.76). The following are considered as secondary by experts 1 intervention (0.73). Items of no insignificance are being considered those within the weighted score of 0.48 - 0.15. There were none of these.

Conclusion: Of the total of 9 nursing interventions, Slovak and Czech nurses/experts consider all items in the number of 9 nursing interventions as significant out of them 8 were considered of main significance and 1 of minor significance. None of the validated nursing interventions was reported as non-significant/excluded in nursing process of the core intervention module for the nursing curriculum.

Keywords: Validation. Intervention. Nutrition and hydration. DCV model. Curriculum.

Úvod

Výzkumné i rozvojové projekty umožňují národní a mezinárodní spolupráci s využitím nejnovějších poznatků ošetrovatelství a jejich transferu mezi institucemi (univerzitami, fakultami, zdravotnickými zařízeními a dalšími). Výstupy jsou prezentovány sestrami, pedagogy a studenty. Zdůrazňují se tak priority jako zajištění kvality, výuková i ekonomická efektivita, časová úspora, rychlý přenos informací mezi účastníky výzkumu, tj. studenty, pedagogy a sestrami/experty - odborníky z praxe. První výstupy realizované na Slovensku v oblasti validace intervencí sester vznikají

také na Fakultě sociálních věd a zdravotnictva Univerzity Konstantina Filozofa v Nitře ve spolupráci s Fakultou zdravotnických studií Západočeské univerzity v Plzni v období let 2016-18. Probíhají za podpory projektu Kega s názvem *Implementace ošetrovatelských intervencí do multimediálních technologií v přípravě sester*. Fakulta sociálních věd a zdravotnictva UKF v Nitře a Fakulta zdravotnických studií ZČU v Plzni, jejich obě katedry ošetrovatelství mají vysoce erudované akademické pracovníky současně s odbornou a především specializovanou způsobilostí v jednotlivých oblastech klinické praxe ošetrovatelství, kteří jsou kompetentní k vytvoření a řízení odborných týmů expertů/sester specialistek k ověření souboru ošetrovatelských intervencí zařazených do přípravy budoucích sester. Vyvíjející se stále nové požadavky praxe (Bulechek a kol., 2008, 2013), dostupné poznatky mezinárodních klasifikačních ošetrovatelských systémů (NANDA, NIC, NOC a dalších) ošetrovatelské praxe vyžadují naléhavou potřebu implementace do výuky pregraduálních programů zaměřených na výstupní kompetence regulovaných profesí směrnicemi EU. Výzkumný tým se zaměřil na vytvoření souboru empiricky ověřených ošetrovatelských intervencí pro přípravu sester vedoucích k získání výstupních kompetencí z pregraduálního bakalářského studijního programu ošetrovatelství. Klinicky ověřené ošetrovatelské intervence jednotlivých oborů ošetrovatelství a výběr validizovaných ošetrovatelských intervencí umožní vytvořit databázi ve formě odborných modulů s využitím dostupných poznatků mezinárodní klasifikace ošetrovatelských intervencí (NIC). V prvním roce řešení projektu se řešitelé mimo empirického šetření v klinické a pedagogické praxi, testování měřících nástrojů a ověřování šablon elearningového prostředí, zaměřili v souladu s harmonogramem projektu na shromáždění nejnovějších poznatků, vydefinování odborných pojmů pro moduly ošetrovatelských intervencí,

hodnotících strategií ve vztahu k cílovým výstupním kompetencím s validací ošetřovatelských intervencí Modulu základních intervencí.

Cíl

Cílem výzkumu byla validace ošetřovatelských intervencí v rámci kurikula sester bakalářského studijního programu Ošetřovatelství. Na základě výsledků pilotní studie validovat ošetřovatelské intervence Modulu základních ošetřovatelských intervencí, který obsahoval celkem 200 položek ($p=200$) ve 22 oblastech/kategoriích. Prezentovaná studie předkládá 9 ošetřovatelských intervencí oblasti/kategorie 11 Výživa Modulu základních intervencí ($p_{11} = 9$). Cílem bylo zjistit, které vybrané ošetřovatelské intervence sestry/expertky považují za významné, tj. hlavní a vedlejší a které za nevýznamné tj. vyřazené.

Soubor a metodika

Základní charakteristika výzkumného souboru. Výzkumný soubor tvořilo 482 expertek ($n=482$, ve 4 podsouborech n_1, n_2, n_3, n_4), z původních 500 slovenských a českých sester, které splňovaly Fehringova kritéria modifikovaná pro Českou a Slovenskou republiku.

Validační studie umožnila vyjádřit míru platnosti vybraných ošetřovatelských intervencí z celkem 22 oblastí/kategorií Modulu základních ošetřovatelských intervencí. Výzkumný tým zvolil metody obsahové analýzy a metodu obsahové validace. Měřící nástroj vycházel z Fehringova modelu validity diagnostického obsahu DCV – *Diagnostic Content Validity Model* (Fehring, 1986). Ke každé položce (ošetřovatelské intervenci) byla přiřazena významnost na Likertově

škále od 1 do 5 (1 – žádná významnost, 2 – malá významnost, 3 – střední významnost, 4 – velká významnost, 5 - nejvyšší významnost). Hodnoceno bylo celkem 13 položek/ošetřovatelských intervencí (k nim přiřazena 1falešná, celkem 14) oblasti etodologie/ošetřovatelský proces modulu základní intervencí kurrikula pro přípravu sester bakalářského studijního programu Ošetřovatelství. Výzkumný soubor tvořilo 482 expertek (ve 4 podsouborech), z původních 500 slovenských a českých sester, které splňovaly Fehringova kritéria modifikovaná pro Českou a Slovenskou republiku.

Výsledky a diskuze

Tabulka 1: Výživa a hydratace Modul základních intervencí (významnost intervencí podle respondentů/Likertova škála 1-5)

Výživa, hydratace

	1	2	3	4	5
Sledování stavu hydratace	0	6	37	135	304
Sledování a záznam příjmu a výdeje tekutin	1	2	40	143	296
Měření specifické váhy moče	25	22	115	126	194
Objednávání stravy	2	19	96	126	239
Podávání stravy chodícím nemocným	14	31	104	111	222
Podávání stravy nemocným na lůžku	14	2	89	113	264
Podávání stravy kojencům	37	8	95	110	232
Podávání stravy nemocnému sondou	12	4	59	133	274
Zajištění pitného režimu	1	2	46	128	305

Komentář: na 1. Sledování stavu hydratace; 2. Zajištění pitného režimu; 3. Sledování a záznam příjmu a výdeje tekutin

Tabulka 2: Validace ošetřovatelských intervencí dle VS v oblasti/kategorie 11 Výživa a hydratace Modulu základních intervencí (p₁₁=9)

Výživa, hydratace	n₁	n₂	n₃	n₄	Celkové VS
	Plzeň (PG)	Nitra (PG)	Plzeň (sestry)	Nitra (sestry)	Spolu
Sledování stavu hydratace	0,98	0,93	0,92	0,86	0,88
Sledování a záznam příjmu a výdeje tekutin	0,93	0,93	0,90	0,86	0,88
Zajištění pitného režimu	0,91	0,93	0,91	0,86	0,88
Podávání stravy nemocnému sondou	0,89	0,93	0,85	0,83	0,84
Podávání stravy nemocným na lůžku	0,86	0,77	0,86	0,79	0,82
Objednávání stravy	0,75	0,75	0,81	0,80	0,80
Podávání stravy chodícím nemocným	0,70	0,70	0,79	0,74	0,76
Podávání stravy kojencům	0,91	0,84	0,76	0,74	0,76
Měření specifické váhy moče	0,75	0,86	0,69	0,74	0,73

Poz. VS (vážené skóre)

Za hlavní významné ošetřovatelské intervence sestry/expertky považují: Sledování stavu hydratace (0.88); Sledování a záznam příjmu a výdeje tekutin (0.88); Zajištění pitného režimu (0.88); Podávání stravy nemocnému sondou (0.84); Podávání stravy nemocným na lůžku (0.82); Objednávání stravy (0.80); Podávání stravy chodícím nemocným (0.76); Podávání stravy kojencům (0.76). Za vedlejší expertky považují: Měření specifické váhy moče (0.73). Za nevýznamné/vyřazené nepovažují položky v rozmezí VS (váženého skóre) 0.48 – 0.15 žádné. Výrazné rozdíly v hodnocení mezi experty jednotlivých podsouborů nebyly zjištěny. Soubor pedagogů obou pracovišť shodně označil jako vedlejší položky Objednávání stravy a Podávání stravy chodícím nemocným na rozdíl od expertek z klinické praxe, v celkovém VS celého souboru se ovšem tento rozdíl neobjevil.

Výsledky šetření vybraných intervencí ve vztahu k diagnostice publikovala Mazalová a kol. v roce 2011, výsledky rozsáhlejší validizační studie uvádí v roce 2013 ve své dizertační práci. Validizační studie Mazalové a kol. z roku 2013 (Mazalová, 2013) zahrnovala soubor expertek pro validaci intervencí NIC a NOC. Výzkum ověřoval míru platnosti terminologie pro ošetřovatelskou diagnostiku Strach, pro ošetřovatelské intervence a výsledky ošetřovatelské péče ve vztahu ke strachu u dětí ve věku 6-16 let hospitalizovaných v nemocnici. Pro výzkum míry validity bylo užito modelů obsahové a klinické validizace podle Fehringa (Fehring, 1986, s. 180-91) implementovaného do výzkumného designu podle Carlson-Catalano a Lunney. Soubor pro validizaci prvků NIC a NOC zahrnoval 24 expertek, s průměrem 6,50 bodu. Klinická validizace byla realizována se souborem 50 dětí hospitalizovaných v nemocnici pro akutní stav nebo k operaci, bez rozdílu pohlaví. Konstruktově validní soubor intervencí NIC tvořily 3 aktivity týkající se poskytnutí informací,

přítomnosti sestry u dítěte a jeho uklidnění. Soubor konstruktově validních ukazatelů zahrnoval 3 indikátory: pláč, emocionální labilitu a strach (Mazalová, 2013).

Závěr

Z celkového počtu 9 prezentovaných ošetrovateľských intervencií oblasti/kategorie 11 Výživa a hydratácie Modulu základných ošetrovateľských intervencií i ($p_{11}=9$) slovenské a české sestry/expertky považujú za významné všetky položky v počtu 9 tj. 8 hlavných a 1 vedľajší z ošetrovateľských intervencií. Za nevýznamné/vyřazené neoznačily žádnou z validovaných ošetrovateľských intervencií v oblasti Výživa a hydratácie Modulu základných ošetrovateľských intervencií pro kurikulum sester.

Závěrem lze říci, že vznikla potřeba ohraničení, vymezení a sjednocení používané odborné terminologie pro výzkum, vzdělávání i klinickou praxi. Jednotlivé vědecké studie akademických pracovníků, s pedagogickou, klinickou praxí a specializovanou způsobilostí se ve spolupráci se sestrami/expertkami klinické praxe prostřednictvím předložených metodik pokusily o validaci ošetrovateľských intervencií pro kurikulum budoucích sester.

Zoznam bibliografických odkazov

1. BULECHEK, G. M. – BUTCHER, H. K. – DOCHTERMAN, J. M. (2008). Nursing Interventions Classification (NIC). 5. edit. Oxford: Elsevier. 938 s. ISBN 978-0- 323-05340-2.
2. BULECHEK, G. M. – BUTCHER, H. K. – DOCHTERMAN, J. M. – WAGNER, CH. (2013). Nursing Interventions Classification (NIC). 6. edit. St. Louis: Elsevier. 607 p. ISBN 978-0-323-10011-3.
3. FEHRING, R. J. 1986. Validation diagnostic labels: standardized methodology. In Classification of Nursing Diagnoses: Proceedings of the Sixth Conference. St. Louis: Mosby, 1986. p. 180-91. ISBN 0-801637-66-X.
4. MAZALOVÁ, L., MAREČKOVÁ, J., MIKŠOVÁ, Z., KAMENÍČKOVÁ, J. 2011. Ošetrovatelská diagnostika strachu u dětí. In: Pediatrie pro praxi. 2011, s. 434-436. Dostupné na <http://www.pediatriepropraxi.cz>.
5. MAZALOVÁ, L. 2013. Validizace ošetrovatelské diagnózy Strach-00148 a odpovídajících komponent NIC a NOC v pediatrické péči. Disertační práce. [online]. Olomouc, 2013. [cit. 2014.10.30.]. Dostupné na <http://www.theses.cz>

Studie vznikla za finanční podpory Projektu č. 018UKF-4/2016 s názvem Implementace ošetrovatelských intervencí do multimediálních technologií v přípravě sester.

Kontakt

Doc. PhDr. Alexandra Archalousová, PhD.

PhDr. Jiří Frei, Ph.D.

PhDr. Jozefina Mesárošová, PhD.

Adresa:

Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre

Fakulta sociálných vied a zdravotníctví

Katedra ošetrovateľstvá

Kraskova 1

Nitra

Slovenská republika

E-mail: aarchalousova@ukf.sk